

Alternativ telefoni

Från särlösning till lösning

Hjälpmedelsinstitutet

Andreas Richter

Referensgrupp hörsel, 2013-04-23

Alternativ telefoni

- Telekommunikation för personer som inte kan använda vanlig taltelefon – p.g.a. begränsat tal eller nedsatt hörsel/dövhet
  - Döva personer, personer med dövblindhet, hörselnedsättning, talskada eller språkstörning
  - T.ex. texttelefoner, bildtelefoner och totalkonversation. Chatt, sms eller e-post om det fungerar bättre än direktkommunikation

Förskrivning av hjälpmedel och statsbidrag för elektronisk kommunikation

- Varje landsting förskriver texttelefoner, bildtelefoner, totalkonversation och fax – som hjälpmedel enligt Hälso- och sjukvårdslagen
- Hittills har förskrivning skett nästan uteslutande till döva och dövblinda personer
- Mestadels mycket specialiserade totalkonversationsenheter (kombinerad text- och bildtelefon)
- Socialstyrelsen delar ut ca 20 Mkr / år till landsting – för inköp av utrustning, service och support

HI har just avslutat två regeringsuppdrag om alternativ telefoni

- Mål för respektive uppdrag
  - Stimulera förskrivning och användning av konsumentteknik som alternativ telefoni för personer med talskada, språkstörning, dövblindhet, grav hörselnedsättning och döva personer
  - Stimulera förskrivning av alternativ telefon till personer med talskada/språkstörning

Ena uppdraget: att stimulera användning av konsumentteknik som alternativ telefoni

- Sju landsting har drivit försöksverksamhet där konsumentteknik använts, både hårdvara och mjukvara/tjänster
- Något olika angreppssätt och innehåll i olika landsting
  - Mest fokus på personer med talskada/språkstörning
  - Några landsting riktar sig även till döva personer, personer med dövblindhet och grav hörselnedsättning
- Mål
  - Utreda om tekniken är till nytta
  - Föreslå policys för hur man i fortsättningen ska hantera konsumentteknik

Exempel från försöken – Afasihuset i Örebro

- Deltagare var medlemmar i den lokala afasiföreningen
- Testade Skype I datorer, surfplattor och smarta telefoner
- Landstingen hjälpte till med
  - Personlig introduktion
  - Installation
  - Support
  - Introduktion till närstående

- Resultat

- Mer social aktivitet – deltagarna ringde varandra regelbundet
- Huvudsaklig fördel med videosamtal är att det är mer socialt att se varandra.

Exempel från försöksverksamhet – Västerbotten

- Barn med begränsat tal och språk
- Före insats: använde vanlig telefon men med svårighet – svårt för andra att förstå, svårt för henne att hålla tråden i samtalet
- Under försöket
  - Använde hon surfplatta med app för videosamtal för att ringa till andra familjemedlemmar
  - Började familjen ha regelbundna gruppvideosamtal, några gången per månad, 5-15 minuter per gång
  - Upplevde de: Bättre kommunikation, bättre interaktion än i vanliga telefonsamtal, hon ansträngde sig mer för att göra sig förstådd. Mycket berättarglädje i samtalen

Exempel från försöksverksamhet: Dalarna

- Vuxen person med dövblindhet. Barndomsdöv, använder taktilt teckenspråk. Tränar punkt, ser att använda dator med hjälpmedel, förstoring etc.
- Har sedan tidigare totalkonversation förskriften (text-/bildtelefon), skärmläsarprogram för zoom, punktdisplay. Har iphone.
- Aktiv med mycket resor, behöver ha kontakt med familj och vänner på distans i vardag och på jobb. Önskar ha kontakt utan att vara beroende av andra

Insats (hjälpmedel/teknik): iPad med 24-teckens punktdisplay

Forts exempel från Dalarna

- iPad används bl.a. för videochatt med Facetime, Tango
- iPhone används för sms, e-post, chatt, läsa nyheter med punktdisplay och förstora bilder m.h.a. kameran
- Effekter på delaktighet, ex aktivt deltagande och kommunikation med familjen, bl.a. dottern som flyttat hemifrån

Forts exempel från Dalarna

- Alternativ till annan teknik, t.ex.
  - väderapp istället för taktil termometer,
  - förstorar recept m.m. med kameran,
  - Kommunikationshjälpmedel – skriver meddelanden till hörande personer
  - Positioneringsapp för att veta var man är, möjlighet att smsa sin position till någon annan som ska hämta

Exempel från Jönköping

- Ung vuxen man med grav hörselnedsättning, kommunicerar främst med teckenspråk och skrift.
- Fjärrkommunikation med sms och mail, tveksam till att ta emot förskriven bildtelefon. Låter mamma sköta kontakter med t.ex. myndigheter
- Har testat Skype i smart telefon och hemmadatorn. Även mamma får låna smart telefon med Skype
- Är nöjd med mobilitet, har vid projektslut fått förskriven bildtelefon för ökad självständighet

Generella slutsatser – konsumentteknik som alternativ telefoni

- Till nytta för många användare, men inte för alla
- Faktorer som påverkar är bl.a. den egna motivationen samt närståendes motivation
- Olika effekter för olika grupper
  - Döva personer: Skype m.m. är komplement till förskriften bildtelefon/totalkonversation
  - Talskada/språkstörning: att över huvud taget få hjälp att självständigt fjärrkommunicera på distans är ett steg framåt
- Nya utmaningar för landstingen, t.ex.
  - Ingen ”leverantör” att vända sig till angående tillgänglighet eller anpassningar
  - Snabb utveckling och förändring, regelbundna uppgraderingar av appar Ingen kontroll över vad som förändras och när. Tillgänglighet kan försämrats
  - Fortfarande oklart vilket ansvar landstingen ska ha – ska man t.ex. behöva lära ut grundläggande datorkunskap? Vem annars?

Statsbidrag för elektronisk kommunikation

- Socialstyrelsen delar ut ca 20 Mkr/år
- Regleras genom svensk författningssamling 2001:638, förordning om statsbidrag för elektronisk kommunikation och
- Socialstyrelsens föreskrifter 2002:2 med ändring 2006:8
- Delas ut till samtliga landsting/motsvarande
- ”anskaffningskostnaden för utrustning som möjliggör en dialog i realtid via ett kommunikationsnät”
- ”döva, gravt hörselskadade, dövblinda, talskadade eller språkstörda” + ”närstående”

Slutsatser

- Förändrad syn på hjälpmedel och förskrivning i landstingen (försökslandstingen)
- Många personer använder både särlösningar och konsumentteknik (resultat från webbenkäten IT-frågan)
- Fler personer med talskada/språkstörning bör få hjälp
  - Underlättas av om förordningen för statsbidrag förändras/omformuleras
  - Händer i försökslandstingen
  - Landsting behöver skjuta till mer pengar

Slutsatser, forts

- Hjälpmedels-/särlossningsleverantörer oroade över utveckling, men anpassar sig också efter den.
- Upphandling av konsumentprodukter – verksamheten önskar använda ramavtal för IT- och telekom.
- Juridiska förutsättningar att förskriva konsumentteknik (inom alternativ telefoni)
  - Preliminärt: landstingen inte formellt hindrade men behöver göra patientsäkerhetsriskbedömning
  - HI tar fram handbok kring sjukvårdshuvudmans arbete med konsumentprodukter

Rekommendationer (till regeringen)

- Förändra formuleringen i förordningen om statsbidrag för elektronisk kommunikation
  - Möjlighet till något annorlunda teknik som bättre passar alla gruppers behov (även icke-realtids kommunikation)
  - Möjlighet att använda bidraget även till personalkostnader för att stödja användaren/brukaren
- Sök överenskommelse regeringen-SKL för att säkra att nationell samordning åt landstingen
  - Syfte: samordna gentemot andra landsting.
  - Kan göras t.ex. av SKL, HI eller enskilt landsting (som då kan behöva särskild stimulans)

Rekommendationer (till andra)

- Handisam (eller regeringen): fortsätt följa/mäta hur särlösningar och konsumentteknik används för alternativ telefoni
- Landsting: fortsätt förändra verksamheten

www.hi.se/alternativtelefoni

[Startsida](#) / [Vi arbetar med](#) / [Projekt](#) / [Alternativ telefoni](#)

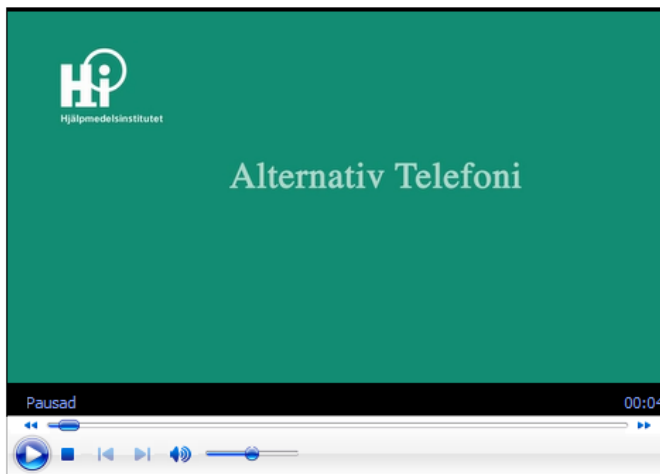
 [Lyssna](#)

Alternativ telefoni

Hjälpmedelsinstitutet har två uppdrag från regeringen inom området Alternativ telefoni. Syftet är att modernisera, effektivisera och förbättra förskrivningen av produkter och tjänster inom alternativ telefoni ("anslaget elektronisk kommunikation").

[Läs mer om - Från särlösning till lösning](#)

[Läs mer om - Underlätta för personer som har svårt med talet](#)

 [På teckenspråk om uppdraget Alternativ telefoni \(wmv-fil, nytt fönster\)](#)

Andreas

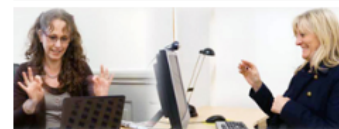
bloggar

"iPhone har ju inbyggd talsyntes/ skärmläsare och verkar populär bland personer med synnedsättning. Men, merparten verkar använda den utan punktdisplay. iPhone kopplas ihop med läsraden via Bluetooth." Mer om erfarenheterna...

[Till bloggen](#)

Alternativ telefoni från särlösning till lösning

Kort om regeringsuppdraget:

Vad: Stärka samverkan, driva försöksverksamhet, underlätta för personer med talsvårigheter

Varför: Modernisera, effektivisera och förbättra förskrivningen av produkter och tjänster inom alternativ telefoni

Vem/vilka: Döva personer, personer med dövblindhet, talsvårigheter och grav hörselnedsättning

När: 2011-2012

Budget: 4 + 8 miljoner

Nuläge: Försöksverksamheter, insamling och dokumentation av goda exempel pågår

Hjälpmedelsinstitutet

- Vi arbetar med analyser, kartläggningar och utvärderingar
- Vi främjar utveckling och identifierar nya metoder och teknik i samverkan med andra
- Vi sprider vår kunskap genom kommunikation, utbildning och workshops

Andreas.Richter@hi.se
tel. 08-620 18 45

www.hi.se/alternativtelefoni